

ները, հողերն ալ թօթվելու է. բայց պէտք չէ մէկմէկու զարնելով թօթվել, վասն զի կրնան վիրաւորուիլ ու փտտելու պատճառ ըլլալ: Ենկէ ետքը պէտք է մէկէն շտեմարանը տանիլ՝ թէ որ կ'ուզես երկայն ատեն պահել. եթէ շաքարի համար է՝ մէկէն գործարանը տանելու է: Իսկ կտրած տերեւները մէկէն հողու մէջ թաղելու է:

(Ը) Էփաղելը և թէ շտեմարանը տանիլը նայելու է որ սառոյցը կոխելէն առաջ ըլլայ. իսկ եթէ քաղելէ դառաջ յանկարծ ցուրտը կոխէ՝ մի քաղեր, թող քաղելէն ետքը ցուրտը սկսի նէ՝ խումք խումք ժողվէ ու ան խումբերը իր տերեւներովը կամ յարգով աղէկ մը ծածկէ:

Եւաջները երկայն ատեն չէին քաղեր, կը թողուին որ աղէկ մը չօրնան ինչուան որ տերեւները դեղին, ու սեպտեմբերի վերջերը կը քաղէին. բայց ետքը իմացուեցաւ որ չորու թիւնն ու տաքութիւնը աւելի փասակար են՝ քան թէ թացութիւնը:

Շականդեղը քիչ հիւանդութիւն ունի, ու խիստ քիչ ճճի կը դալճի անոր: Երբեմն քանի որ պզտիկ է՝ ցրտէն կը զարնուի. ասոր նշանը ան է որ տակը ամենեւին չմեծնար, թէպէտ և տերեւները նշան մը չեն ցուցներ: Սովորաբար աս հիւանդութիւնս ունեցողները չեն ապրիր, բայց երբեմն կ'ըլլայ որ եթէ մէկ երկու շաքաթէն օդը տաքնայ ու քիչ մը անձրեւ գայ, կ'առողջանան. ասոր նշանն ալ ան է որ տակին ծայրը տեղ տեղ ձերմակ կէտեր կը տեսնուին: Երբեմն ալ քաղուած տակերուն կոթին կողմը խորունկ ծակ մը կ'ըլլայ. կ'երեւնայ թէ ասիկայ որդերուն ուտելէն է. բայց աս բանիս համար պէտք չէ զանոնք դուրս ձգել, վասն զի կրնայ ասոնցմէ ալ չափաւոր հիւթ հանուիլ: Շերմակ որդ մը կայ որ ծլելու ժամանակը մեծ փնաս կուտայ Շականդեղին. աս բանիս առաջը առնելու համար՝ պէտք է մէկէն խլել ան արմատները

որ մէկանոնց ալ չանցնի: Եւսայտ չափ դիւրին է ճականդեղին մշակելուն կերպը. իսկ շաքարը հանելու համար պէտք է գիտնալ բնալուծութեան սկզբունքները, և արհեստը:

ՕԳՏԱԿԱՐ ԳԻՒՏ

Նոր Գետակ աղէկ շաղախ՝ շէնքի համար:

Եւ 4 մաս ծեծած աղիւս՝, 1 մաս գաճ՝, 1 մաս ալ երկր(թի խարտուք). աս խառնուրդը չափաւոր ջրի մէջ թրջոց դիր՝ մէջը քիչ մը անուշադր՝ դրած, հետն ալ ջրին չափ քացախ խառնէ: Եւ կերպով շինած շաղախը խիստ երկայն ատեն կը տևէ, սաստիկ կրակի ալ կը դիմանայ. անոր համար շատ յարմար է թոնիր՝ փուռ և ասոնց նման բաներ շինելու:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Եգային Բարերար:

Եւ ընկերական պարտքն որ մարդս բնութեանը հետ աշխարհք կը բերէ, և ան եղբայրական և ազգային սէրը որ աստուածային և մարդկային օրէնքները կը դովեն, ոչ ոք կրնայ աւելի օգտակար և վայելուչ կերպով կատարել ինչպէս ազգային բարերար մը: Երկին բարերար է այնպիսին. մէյմը որ իր մերձաւորներուն բարիք կ'ընէ, մէյմըն ալ որ շատ մարդու կ'ընէ բարիքը: Եւսպիսի բարերարները տերութե մը կամ ազգի մը մեծ զարդ և գլուխաւոր հիմը պէտք է համարուին, որովհետեւ ամբողջ ժողովրդեան մը եր-

1 Խորտան:

2 Աւել:

3 Երկին:

4 Նշաւոր:

ջանկութեանը պատճառ են : Հարուստ ու բախտաւոր մարդուն պատիւ տուողը շողոքորթներն ու ծանօթներն են . բարերարին՝ բոլոր ազգմը և ժողովուրդ մը . անոնց փառքը մէկ ցեղէն մէկալին չանցնիր , իսկ ասոնցը՝ դարերով կրմնայ ու կ'ամբրնայ :

Դատ կերպով ազգին բարիք ընել կ'ըլլայ , բայց շատը՝ մեծ մարդկանց ընելու բարիքներն են , կամ թէ ամէն մարդու բանը չեն . զոր օրինակ , ազգային մեծ բարիք մըն է՝ երկիրը թշնամիներէ պաշտպանել , խռովարարները վերցնել , քաղաքականութիւն ծաղկեցնել . բայց ասոր իշխանութիւն պէտք է : Դատ մեծ բարիք է տգիտութեան խաւարը փարատել ազգէ մը՝ հաւատքի կամ ուսման կամ արուեստից լուսովը . մեծ բարիք է՝ դպրոց , որբանոց , աղքատանոց , հիւանդանոց շինելը , աղքատաց համար ստակ կապելը , երկրագործութիւն սորվեցնելը , և այլն : Այսպիսի բարիք ընել ամէնքը կրփափաքին , բայց մենք աւելի կարօտ ենք կրսեն՝ ան բարիքները ընդունելու : Այլ յիշուի . աս գործքերէն շատը անոնց կ'իշխայ՝ որոնց որ Աստուած կարողութի տուեր է . անոնց կ'իշխայ մտածել թէ այսպիսի բարիքներով կրնան թէ աշխարհքիս վրայ հաստատուն գործ մը և փառք մը թողուլ , և թէ աստուածային նախախնամութեանը գործիք և մասնակից ըլլալ :

Սակայն ազգասիրութիւնը , ազգին հայրենական հոգին վառ պահելը խիստ մեծ բարիք է ազգի մը . և ահա ամէնքն ալ կրնան աս բարերարութիւնն ընել : Աստարեալ բարիք մըն է ազգին՝ անոր նախատինք և բեռ չըլլալ , և ազգը իրեն նախատինք չսեպել . և ամէն մարդ պարտական է աս բանիս . միայն ծուլութիւնն ու թուլութիւնն է որ աս պարտքս մոռցնել կուտայ շատին : Վիւրին և գովելի բարիք մըն ալ ան է՝ որ մարդ բարերարներուն երախտագէտ ըլլայ , անոնց յարգը ճանչնայ ու գովէ . աս

պարտքէս ազատ են միայն անհոգ , նախանձոտ , վատասիրտ ու տգէտ մարդիկ :

Այսպիսի բնական և կենցաղօգուտ պարտքերը մեր սրտին մէջ վառ պահելու համար , մեր օրագիրը երբեմն երբեմն պէտք է յիշատակէ մեր ազգային բարերարները , որ մէկ կերպով մը ազգին օգուտ ըրեր են : Արդաօրին կրմնայ որ շնորհակալութեամբ անց վրայ նայելէն ետեւ , դառնայ Աստուծոյ նախախնամութիւնը օրհնէ , որ առաջին բարերարը եղեր է մեր ազգին . մէկ կողմանէ ալ ազգային բարերարաց օրինակին նայելով՝ որչափ որ կրնայ հետեւի անոնց : Իրաւ է որ երկաթը քար չդառնար . բայց մագնիս քարին շատ քսուելով՝ անոր ջուրութիւնը կ'առնէ . այսպէս է նաև աչքին առջևը բարի օրինակներ ու նեցող մարդը :

ՀԱՅԿ

ԻՏԱՔԻՆ ստոյգ պատմութեանց մէջ յիշուած առաջին երեւելի մարդն է Հայկ ազգին նախահայրը , և ջրհեղեղէն ետքը հսկայից կամ գիւցազանց մէջ ամենէն երեւելին . անոր համար որ լեւայ դէմեւաւ ու յաղթեց : Այսպիսի ժամանակ և այնպիսի գործի մը մէջ գտնուեցաւ և անուն հանեց Հայկ , որ հնասէր ու փիլիսոփայ պատմագիր մը՝ վրան շատ գիտելիքներ և մտածմունքներ պէտք է ընէ . բայց մեզի բաւական է հոս պարզ ոճով գոնէ իր ազգասիրութիւն երեւան հանել :

Հայկ մեր նախահայրը (Յաբեթայ ցեղէն (Սորգոմայ որդին , իւր նահապետին թուանը թուոն է : Ատրիճ հասակի մէջ ինքն ալ աշտարակը շինողներուն հետ Սենաար գնաց , և անոնց մէջ միայն ինքը իր փառքը անարատ ետ դարձուց Ռաբելոնի աւերակներէն : Արբոր մէկալ նահապետները լեզունին ալ մտքերնին ալ շիտ թած՝ չէին գիտեր թէ ո՛ր երթան ,

Բէլ կամ՝ Եբրովթ՝ որ աշտարակը շինողներուն առաջնորդն էր, հպարտ ու կտրիճ մարդ, ուզեց որ ամէնքը իր ձեռքին տակն առնէ՝ քանի որ դեռ մարդիկ չէն ցրուած։ Երիշ դէմ կեցող մը չեղաւ ասոր ամբարտաւանութեանը՝ բայց եթէ հայկ. ասիկայ չուզեց անիծեալ Վանանին թռանը գլուխ ծռել՝ որ յոյայ խօսքին ուժովը իրեն ծառան պիտի ըլլար. աչք գոցեց անոր անխելք խորհուրդին և մէկալներուն վատասրտութեանը, և դարձաւ իր հայրենիքը՝ որ վերջը իր անունովը հայաստան ըսուեցաւ։ Բելայ յանդգնութենէն ու կտրճութենէն ուրիշներուն աչքը վախցաւ, բայց հայկ անկէ վախ չունէր, վասն զի անկէ աւելի ամուր սիրտ ունէր. ինչպէս որ իր կտրուկ խօսքէն և ըրածէն կ'երևնայ։ Կտրճութեան կողմանէ ալ մէկէ մը վար չէր մնար. ինչպէս որ Բեհմասար ըսելով կ'իմացընէ մեր պատմագիրը. և ինչպէս որ Բէլ իրեն կողմը եղողներուն շատութեանը վրայ վստահացած էր, հայկ ալ իրեն քիչուոր կտրիճներուն քաջութեանը. աս կ'իմացուի նաև ան խօսքէն որ ըսաւ անոնց. «Ստուըներնուս վարպետութիւնը ցուցընէնք անոնց դէմ»։ Բսել է թէ ոչ միայն ինքը, հապա իրեններն ալ վարժեցուցեր էր զէնք շարժելու գազաններու դէմ։ Բայց իրեն ամենէն աւելի սիրտ տուողն էր՝ իր իրաւունքը, և ան սէրը որ ունէր նոր ձեւացած ընտանեացը և ազգին վրայ։

Եբրովթ իր պաղ նախանձովը հայկայ բնութիւնը հայաստանի ցըրտութեմը նմանցընելով, կը ստիպէր որ դառնայ իրեն հնազանդի. հայկ խըստութեամբ պատասխանեց անոր դեսպաններուն, գիտնալով որ աներես ու յամառ բռնաւորին այսպիսի պատառխան կը վայլէ։ Եբրովթ հրաման հանեց իր անթիւ կուսակիցներուն որ բարձրացած ծովու մը ալիքներուն պէս վազեն ծածկեն իր հակառակորդը. հայկ տկար աւազ մը կ'երևնար

անոնց դէմ, բայց իր հաստատութիւնը անոնց ուժը կտրելու պատրաստ էր։ Բէլ բազմութեամբ՝ քաջութեան դէմ կ'ուզէր կռուիլ. հայկ կտրճութեամբ՝ բազմութեան դէմ։ Բայց քաջութեանը հետ խելք ալ բանեցուց. պատերազմելու յարմար դիրք մը ընտրեց. զօրքերը անանկ շարեց որ կարենայ քիչով շատին դէմ կենալ. ինքը առաջնետուեցաւ որ սիրտ առնեն իրենները. արտորաց պատերազմի սկսելու՝ որ Բելայ բոլոր բանակը մէկտեղ վրայ չհասնի. և մտածածը անանկ լաւ առաջ տարաւ, որ թէպէտ Բելայ կողմէն ալ շատ կտրճութիւն ցըցուցին, բայց հայերը կռուէն ետ չկեցան, ինչուան որ Բէլ անոնց համարձակութենէն ապշած թմրած՝ ետ կեցաւ ու մէկալ զօրքերուն կը սպասէր։

Հայկ և իրենները աս առջի յաղթութիւնը յոգնութիւնին մոռցած՝ ուզեցին նոյն ճամբով կատարեալ յաղթութիւնն ալ ձեռք ձգել։ Վիտէր հայկ թէ մէյմը Բելը կործանելու ըլլայ նէ, անոր անթիւ զօրքերը փոշիի պէս կը ցնդին, անոր համար զօրքերուն պատուիրեց որ դէպի Բելայ վրայ վազեն. և աս բանիս համար իր բանակը եռանկիւնի ձեւացուց՝ գլուխը ինքը կենալով, որպէս զի բոլոր ուժերնին իրեն ետեւէն Բելայ վրայ թափեն։ Եյմըն ալ ինքը արտորնօք առաջ անցաւ, Բելայ ճամբան կըտրեց, աղեղը լարած դէմն ելաւ։ Բէլ վերէն վար պղնձէ ու երկրթէ զրահներով, երկայն թուրով, վահանով ու թիկնապահներով ամրցած էր. հայկայ վրայ չէնք գիտեր թէ իր անյաղթելի սրտէն դատ վահան և զրահ կա՞ր թէ չէ։ Բն վտանգաւոր և անգին վայրկենին մէջ բոլոր սրտին կըրակը աշուրներուն վրայ ժողված՝ անանկ ահաւոր երեցաւ Բելայ օգնականներուն՝ որ պաղեցան քար կտրեցան։ Բոլոր քաջութեան և ազգասիրութեան ուժովը քաջեց իրեք թևով նետը, և անանկ սաստկութեամբ

Թուուց որ նոյն վայրկենին մէջ ինչ-
պէս կայծակը՝ մէջը պարպած ծառէ
մը կ'անցնի և գետին կը պառկեցընէ
զարդարուն ճիւղերովը մէկտեղ, այն-
պէս Ռեւայ կուրծքէն անցաւ նետը,
կռնըկէն ելաւ, ու ան զրահաւոր հըս-
կան գետին զարկաւ: Ս'վ կրնայ ըսել
թէ ինչպէս անոր զօրքերը աս որ տե-
սան՝ ցիրուցան փախան կորան:

Հայկ Ռեւայ մարմինը զոռսել
տուաւ, տարաւ հարքաւաւը՝ բարձր
տեղ մը թաղեց, որ ամէնքը տեսնեն
իր արդար վրէժխնդրութեւն և թշնա-
մուցն ամբարտաւանութեանը պտու-
ղը: Ռեւայ և անոր կտրիճներուն ըն-
կած տեղին անունն ալ Վերեպանի ա-
նուանեց, որ իմացընէ թէ անխոր-
հուրդ աշխարհակախներուն շատ հեղ-
մէկ հատիկ վաստըկած երկիրը գե-
րեզմաննին է: Իսկ իրեն բանակին
տեղը Հայտ անուանեց. իրեններուն
ըրած կտրճութեանը համար իր ա-
նունը բոլոր ազգին վրայ դրաւ, որ
դարէ գար ամէն հայազգի իր անու-
նէն յիշէ ան առջի յաղթութիւնը՝ ու
րով իր նախահայրը երկիրս Ռեւայ
պէս բռնաւորէ մը ազատեց:

Չենք կրնար բաւական շնորհակալ
ըլլալ Հայկայ ազգասիրութեանը, որ
զմեզ մահուանէ, գերութենէ ու նա-
խատինքէ ազատեց. անշուշտ ասոնց
մէկը պիտի գար Հայկայ ցեղին վրայ,
թէ որ ինքը այնպիսի մարդ չըլլար.
հպարտութիւնը չէնէ՝ Ռեւայ վրէժ-
խնդրութիւնը կը ջնջէր Հայկայ ցե-
ղը:

Վագին վրայ ունեցած սիրոյն և
ջանքին մէկ նշանն աս է որ երկիրը
շէնցուց, ինչպէս իր առջի շինած բնա-
կարանէն, և հար, հայտ ու հայեա-
լիք ըստած շէնքերէն կ'իմացուի. ա-
նոնց նման շատ տեղեր ալ շինած է
անտարակոյս, թէպէտ և պատմու-
թիւնը չյիշեր: Իր կեանքը՝ ան ատե-
նին նայելով իրեք չորս հարիւր տարի
մը քշած պիտի ըլլայ, անանկ որ իր
թուներուն որդիքն ալ ճանցած կ'ըլ-
լան իրենց նախանձելի նախահայրը:

Խոհեմ և ուշիմ էր բարքով, կ'ըսէ
պատմութիւնը, որ իր գործքերէն
ալ կ'երևնայ. մարմնով մեծղի՝ բայց
վայելուչ, զուարթ աչուրներով, գան-
գուր մազերով, ուժով, զէնք շարժե-
լու վարպետ, և շատ սրտատ, այնչափ
որ ան մեծ պատերազմէն առաջ ալ
իր կտրճութիւնը յայտնի եղած պի-
տի ըլլայ, որովհետեւ կը վկայէ Սա-
րիբաս՝ թէ ան հսկայ դիւցազանց
մէջ ամենէն երևելին էր:

Հոմերոս մը չկրնար գտնել Հայ-
կէն աւելի արժանաւոր դիւցազն մը
երգելու. և ոչ Փիգիաս այնպիսի
յարգի նիւթ մը՝ որ Հայկայ արձան
շինելու արժանի ըլլայ. միայն ազգա-
սէրը կրնայ սրտին մէջ երախտագի-
տութեան արձան մը կանգնել, և
ամէն գովեստի տեղ կրկնել ան անու-
նը որ քաղցր է երկրիս և երկնքին,
վասն զի երկուքին ալ թշնամին ոտքի
տակ առաւ: Ս'եծ բարեբաղդութի
թող համարի իրեն ան ազգասէրը որ
երթայ ան վսեմ Հայոց ձորին մէջ
արձագանգ մը արթնցընէ ու լսէ...
Հայկ...

Հայկայ վրայ դիւցազնական բա-
նաստեղծութիւն մը ինչպէս որ պէտք
է շինելը որչափ որ դժուար ու մեծ
բան է, այնչափ ալ փափաքելի է ազ-
գասիրաց և օրէ օր կ'ըսպասուի. ե-
րանի՛ ան ազգասէր աչուրներուն որ
դեռ մահուան քունէն չգոցուած՝
տեսնեն աս հրաշալի դիւցազնին պատ-
մութիւնն ու զմայլին: Ս'ըբ պիտի
արթննայ արդեօք անքերթողական
Ոգին որ մեղի մօտ կ'երևնայ ու դեռ
չտեսնուիր... Թէ որ իրեն պզտիկ
յորդոր կամարդար նախանձու գըր-
գիւ մը կրնայ ըլլալ, ահա կը դնենք
հոս օտար քնարի մը տկար ձայնը.
տկար կ'ըսեմ, վասն զի ազգասիրու-
թեան ուժը չունի, և չկրնար ունե-
նալ՝ որովհետեւ օտարազգի է եր-
գիչը:

ՀԱՅԿ

ՆԱԽԳԻՆ ՅԱՆՔՈՂ ԲՈՒՆԱԿԱԼԻՆ 1

ԱՇԽԱՏԱՆՔ, կրկին դու խանձարուրդ հայրենի,
 'Նորափետուր մարդկան ազգի օթարան .
 Ի.բեյ թրուխս առեալ հոգւով կենդանի,
 Ըզբո շնչել կամիմ ես զօգ ըղձական :
 Յորժամ երկիր ջրապարփակ ողողէր
 Եւ սաստ կրէր ըզմըրըրկեալ կոհակաց,
 Յարարատեան 'ի գագաթունս անդ 'ի վեր
 Այն հրաշաճեմ տապան իջեալ գագարեաց :
 Անդ ընդ երկնիւք հայաստանեայց գեղափայլ
 'Նորոյ ուխտի շողեաց նըշայլ առաջին .
 Անդ յիւն սէր փարատեցաւ մեզ մըռայլ
 Մինչ պատուիրեաց՝ մարդկան արեւնք մի հեղցին :
 Այլ վաղ վիշապք գողողում թեան գալարուն
 Մարդկան 'ի սիրտ իբր 'ի կաղաղս որջացան,
 Լուծան գաշինք ընկերական սուրբ սիրոյն .
 Յարեաւ 'նբրով թ մըրցող հուժկու մոլեկան :
 Յաղթ էր հսկայ, յոճիրս հրգօր քաջ ուսորդ,
 Յեղեւն անշափ յանդրգնաբար խիզախէր :
 Եւ փառամոլ սեզ խորհրդոցն 'ի յագուրդ
 Ձեռն 'ի տիրել տիեզերաց արձակէր . . .
 Եւ սպառնալից անդ գողացին մաքառմունք,
 Եւ ալը զընկեր 'ի խաժասեւ ըշտապէր .
 Եւ ճապաղէք արեան գնային երազունք,
 Յաղթանակօք մարտն ընդ աշխարհ ծաւալէր .
 Եւ թըշնամին մահացուաց մէջ կոչեցաւ,
 Ժանաւ և վայրագ յաջողութեանց աղմուկաւ :
 Ո՛հ խորհրդոյ վատ որերոյդ խեղաթիւր .
 Զխաբդ փոխան ձեր աղետից և արեան
 Մարդախոշոշ այն երկաթոյ տալք համբոյր,
 Գերեաց հանգոյն վարեալք 'ի մահ բռնական :
 Զխաբդ հոգւով վատթարեցայք սպառնալու,
 Եւ բազմածուփ ախտից եղէք խաղալիկ .
 Լնձամբ անձանց 'ի լեթեալ շղթայս ամրակու
 Մինչ ծաղկասփիւռ յորինեցէք ըղձաւիլ
 Ընդ որ գնացոյց յաղթուն արեան ճապաղիւս :

1 Աս համառօտ բանաստեղծուէ գրողը Սարգիս
 Կլինքա անունով ռուս մասենադիրն է : Ինքը Ալ.
 Նիւ Լազարեանց յանձնարարութեամբ մեր ազգին
 վերաբերեալ շատ տեղեկութիւններ հաւաքած ու
 ռուսերէն հրատարակած ըլլալով, գրուածքնեւ
 ըուն մէջ ընդհանրապէս մեծ համարում կը ցուցը-
 նէ մեր ազգին պատմութեանն ու գրականութեւ
 վրայ : Նոյն համարմամբ յորդորուած կ'երևնայ
 երկու վիպասանական քերթուած ալ հանելու որ
 պարոն Լազարեանք տպեր են 1831թ. մէկը հայ-
 կայ վրայ, որ հոս դրածնիս է, և մէկալը մեր Ա.
 զուարդ նախարարին վրայ : Օտարազգի մատենա-
 գրի մը բերնէն ազգային գովեստ լսելը այնչափ
 քաղցր է ազգասէր սրտին, որ ան գովեստին մէջ
 պատմական կամ քերթողական պակասութիւն ալ
 ըլլայ նէ՝ չտեսնելու կը զարնէ . մենք ալ այսպէս
 ըրինք, և միայն ճիշդ թարգմանել ջանացինք ան
 երկու քերթուածներն ալ որոնց երկրորդը ուրիշ
 անգամ կը գնենք օրագրիս մէջ :

Այլ տակաւին կայր, կայր աշխարհ երջանիկ
 Ընդ լուսադեղ բարձր եթերաւ վեհավայր
 Որ բարեկարգ ծաղկէր անգուլ գեղեցիկ,
 Բնակչաց նորին էր հայկ անուն նախահայր :
 Սա զանպաճոյճ կաշեալ կենցաղ և զարգար
 Երկրին ողջոյն հրամանահան էր իշխան .
 Չեւ ևս հընչէր անդ Իճ և Դ խիստ բարբառ .
 Միոյն 'ի միտս էր ձոյլ խորհուրդք ամենայն :
 Որպէս արփին հանուրց շողէ ճառագայթ,
 Անդ ամենայն հասարակաց էր բաժին .
 Չէր լարաջափ, չըկայր աղմուկ բարկաճայթ,
 Դաշոք 'ի ճարակ ամէն խաշանց գընէին :
 Ականակիտ որպէս վըտակ հեղասահ
 Շուրջանակի ծաւալէ կեանս աննախանձ,
 Այսպէս կենցաղ երջանկաւէտ առ նոսա
 Ամենեցուն սրժուէր պարգև գերապանձ :
 Կաթն 'ի խաշանց զարիւն մարդկանն առողքէր,
 Հեւ և զայրոյթ յայնմ աշխարհի չէր ծանօթ .
 Սէր անկեղծիկ, սէր եռանդուն բորբոքէր,
 Այն էր նոցին կեանք, նոյն և գանձ անկապուտ :
 Դրոշմաւն 'ի սիրտ մարդկան պարգև յանեղեն
 Սէր, սէր միայն անդ գերագոյն էր օրէն :

Յայնժամ խեռայր սիրտ 'նբրով թայ ժանտա-
 ժուտ,

Եւ 'ի սահման հայկեան ազգին արշաւէր : —
 Ըզգօն մըտաց և այս ընտիր է խորհուրդ,
 Յանգ անձնապահ կալ յարկածից մահաբեր :
 Թողուլ խորհի հայկ զիւրն աշխարհ և ըզտուն .
 Զորդիւն ամէն գընդեալ զիւրն խուռնեւրամ,
 « Ինձ լըւարուք, ասէ, որդեակք սիրասուն,
 Ընդ մեզ 'նբրով թ գողայ 'ի մարտ ապագամ .
 Որ բռնացեալ յոլով տիրեաց աշխարհաց,
 Նոյն արդ ըզմեզ յողայ 'նդ աթուր հարկանել .
 Հապա ելցուք 'ի գեղազուարճա 'ի վայրաց
 Զի մի յանկարծ ըմբռնեցուք հաղթա անել :
 Այո, որդուց ազատութեան վեհափառ
 Չեն ահարկու արարածոց արհաւիրք .
 Հրաժեշտ առեալ 'ի հայրենեաց կամակար,
 Զնացուք յերկիր ուր ամպապատ կան լերինք :
 Անդ մըխեսցուք 'ի խորս թաւուտ անտառաց,
 Անդր յաղթ հրակայն ըզմեր կրնի գիմեսցեն .
 Մեք 'ի մայրեացն և 'ի ծերայից անձաւաց
 Ըզանջալ արկցուք ընդգէմ պարիսալ քաջա զէն » :
 Ասաց. անգէն գոչեաց ժողովն համագունդ .
 « Կատարեցին կամք գիւցազնին մեր հայկայ :
 Մեք հայրենի ազատութեան եմք ծընունդ,
 Ի.բէն անգատ կացուք 'ի կեանս և 'ի մահ » :
 Գնան 'ի մարգաց 'ի լեռնակողմն 'ի մայրիս,
 Աչք անսասանք յանմարդաբնակըն վայրաց .
 Անդ ընկերկէ ըզբռնութեան խեռ ալիս
 Կացին անշարժ զերթ վեմք 'ի մէջ կոհակաց . . .
 Յընդարձակել ձըգտել զարուց ըզկրնի
 Յորժամ երկիր արեամբ մարդկան ներկանէր,
 Յորժամ հըռովմ տիրել խորխուրայր աշխարհի,
 Այսր Անկրաւ վըտարանգի անկանէր .
 Աստ պարտեւոյն Կարթագինէայ յօդու թիւն
 Զոյժ բնակչացն և զաշխարհի զարթուցեալ .
 Կարծէր արին թէ թուիչ աղատ որերոյն
 Արձակ արձակ թէ յայն լերանց խաղապցէ,
 Զարծուեացն ըզթափ վաղվադարկի կասեացէ :

Որպէս գոչէ վագր ամենի չարագաւ
 Ի ճիրանացն որս թէ յանկարծ փրծանի ,
 Բզգալթերոյն առեալ Հայկայ ըզհամբաւ
 Այսպէս 'Ներքովթ տարուբերեալ տատանի :
 Այլ փառասերն իբր ըզվիշապ ինչ ճապուկ
 Կազմէ պարզել և կամ առնուլ ըզգալար .
 Այլքան ըզնա զուարթնոյն կարշնել է բազուկ ,
 Եւ յաղթանակ կանգնէ անշուշտ քաջաբար :
 'Ներքովթ , գահիճն այն աշխարհաց մահաբեր
 Որ 'նենդագործ յիւր եղեռանց դաւաճան
 Յանդ նորանոր յաջողուածոց ակնուկներ ,
 Այսգոյն առ Հայկալըէր յիւրոցն դեպան .
 « Ո՛վ ընկեալդ 'ի լեռնային աշխարհիդ ,
 Սաստկասառոյց հողմոց 'ի շուռչ ապաստան .
 Եթէ զկենաց խնդրես օձան ճըշմարիտ ,
 Հապա առ իս ամ զազգատոճմդ ամենայն :
 Մի՛ կարծեսցես խուսել յինէն տարագէմ .
 Վաղակաւորս ըզբեզ գըտցէ անվերջալ :
 Այլ էս բազուկ մըտերմութեան կարկառեմ ,
 Եկ բարեկամ 'ի տես քաջիս ժամ 'ի գէպ :
 Եկ և կեցցես դու և որեարդ որ ընդ քեզ .
 Կամ սպառնալից խիստ մըրըրկաց մընացես » : —
 « Չերթամ , կրկնեաց Հայկ դեստրանաց պին .
 Ի զուր 'Ներքովթ ինձ արկանէ որոգայթ .
 'Նա խորամանկ է և հուժկու սէգ իշխան ,
 Մէք ապիկարք . այլ քաւ 'ի մէնջ խորհուրդ վատ :
 Ազատութեան մերոյ անսամբ հրամանաց ,
 Եւ խիղճ մըտաց օրէնք են մեր գերագոյն .
 Խաղաղութեամբ տամ արձակուրդ դեսպանաց .
 (Հայկ չըկամեր հեղուլ մարդկան զուր զարին .)
 Ձայս 'Ներքովթայ հապա երթեալ պատմեցէք .
 Ձայս զիմ պատգամ պիղծ անձոյդ ազգեցէք » :
 « Արիք 'ի զէն , վառեցարուք յասպարէզ ,
 Վասն իմ փառաց ընդ իս 'ի մարտ տալ գըռոյթ .
 Ձայն ըզգնութեն առցուք ըզվրէժ փութապէս » :
 Գոչեաց 'Ներքովթ բրդեալ հրավառ 'ի զայրոյթ :
 Ոչ զէն , ոչ սուր պատերազմաց է պատճառ .
 Փառասիրին ևեթ են զէնք յենարան .
 Յուրան այն երկաթ միշտ անըշուշտ անբարբառ ,
 Այնպագութիւն սրբէ զնորին ժանտ բերան :
 Մարտ աննըւէր փառամոլիցն է ծընունդ ,
 Մարդախոշոշ բըռնաւորաց ախտ անբոյժ .
 'Նոցին ախտից 'նոյն է դայեակ ժանտաժուտ :
 Յոխորտ բազկաւ հուր բոց հարեալ մահադոյժ ,
 Ծախել ճեպի ըզտիւնդերս ընդհանուր ,
 Եւ զմահ կանդնել ամենայնի թագաւոր :

Փութայ 'Ներքովթ , աճապարեն և հըսկայք . . .

Տեսեալ իցէք , զիարդ լերինք ափափայք ,
 Բըլլոց կատարք , ծայրք անտառաց և մայրւոյ ,
 Հովիտք և դաշտք և խորածորք մարգարօտ
 Ծածկին յանկարծ 'ի խուռնեւրամ մարախոյ . . .
 Այնպէս խաղայր գայր բանակաւն 'Ներքովթ :
 Եւ Հայկ նիհէր ոչ 'ի յանձուկս անդ լերին .
 Սրատես աջօն հանգոյն արծուոյ 'ի զընին
 Կայր և 'ի միասն իրկարէր զամենայն .
 Չարին Կադմոս նախ արձակէր ախոյեան :
 'Նա թոռն է իւր . . . վասն այնորիկ և նմա
 Չնախկին շնորհեաց պերճ քայլափոխ առ 'ի մահ :

Ծածանեցան գրօք 'Ներքովթայ 'ի բացէ .
 Խայտախարիւ զօրն իջանէր 'ի լերանց .
 Ձայս վաղ ը փոյթ Կադմոս առ Հայկ ազգ առնէ :
 Եւ Հայկ գընդաւն իւրոց ընտիր ընդոճնաց
 Բզորութիւն բազկին առեալ օժանդակ ,
 Յօգն անվեհեր Կադմոսն քոջացն ընթանայ .
 Եւ ջոկատին իւր համագունդ գումարտակ
 Խուռն առ ըզկայս ըզծովափամբն Վանայ :
 « Ո՛վ բարեկամք իմ և որդիք , ասէ Հայկ .
 Սէր համաշուռն է գրաւ անշուշտ յաղթութեան :
 Ոչ մէք 'ի զէն զաջ թընամուտն վառեցաք ,
 Ոչ գոռողին նախ մէք էւսք ախոյեան :
 'Նեղ է աշխարհ սոնք խորհրդոց 'Ներքովթայ .
 Բայց և քաջաց արիւթութեան չիք սահման .
 'Նըւիրական արդարութեան մէք վըկայ
 Յաղաւորութիւն ելուք կանանց և որդւոց :
 Ի բաց երկիւղ յարիական մեր լանջաց .
 Քաւ մասն և տուր մերոյս լինել հայրենեաց :
 Օն յաղթեսցուք և կամ մեռցուք քաջապէս ,
 Քան թէ զանարգ հարցուք պաշտօն դոռողաց .
 Արիք երթամք . և քան ըզանթ բոցակէզ
 Անկեալ զնոքք հարցուք , արկցուք դիտապաստ » :
 Իսկ թընամիք սէգ խորհրդով ըզգըլտին .
 Եւ զյաղթութեան տարեալ մըտօք մըրցանակ ,
 Ծիր զօրութեամբ անջատ անջատ խաղային ,
 Չալող ռազմից վաղ մոռացեալ զօրինակ :
 Համհարգք Հայկայ դէտակն 'ի վեր ամբարձին .
 Ի գլուխ նոցին Կադմոս արիւ և Արմենակ .
 Երրորդ գընդին կայր զօրագլուխ Հայկ ինքնին :
 Չերթ փրփրադէզ զեռան զափամբ խեռ կոհակք ,
 Ի թընամիսն այնպէս արիք զեռային .
 Մահ ինքն ըզնեատն կորովիս արձակէր ,
 Եւ անփախուտ անդէն կապէր զթընամին :
 Հայկ վերջապահ կայր բանակին ըզգուշեալ ,
 Կազմ 'ի մըրցել աղեղնաւորն իւր բազկաւ :

Ահա 'Ներքովթ , ահա սուրայ 'ի բարձուէ ,
 Վագեր հանգոյն որ բաց ժանեօքն անյագուրդ
 Ի պատառել զօրան արշաւեալ մըռնչէ ,
 Այնպէս յեցէ 'Ներքովթ 'ի վէսն իւր խորհուրդ
 Թափ յարձակի ընդդէմ Հայկայ մոլեգին .
 Հայկ զետղ առեալ կայ անյողդողդ անմեկին :
 Անդ մեծ նախճիրս գործեն Կադմոս և Արմենակ :
 Ամթապարտ ճեպին գոռողքն 'ի փախուստ . . .
 Աստ արութեամբ վառեալ զիւցազնեալ մեր Հայկ
 Երդնու ցամամբ զամբարըտին ըզկորուստ :
 Ի մենամարտ ընդդէմ նըմին խոյանայ .
 Շոյտ հասանէ — և կորովին իւր բազկաւ
 Չտէգ նիզակին յայն մըռն լանջս անոպայ
 Ուր կատաղեաց բնակէր խուժան մարդագաւ :

Անկաւ թընդմամբ , անկաւ անկաւ բըռնակաւն ,
 Անկաւ մարտից նախնին գըտակ վառըւէր .
 Եւ 'ի յորձանս գոռողութեան պըտոյտքեալ
 Մարդկան ոտին անհետ անհետ կորնչէր . . .
 Եւ 'ի լերանց բարբառ հընչէր Հայկազանց .
 « Մեծ է մարդկան ազգիս հըզօր բարեկամ .
 Հայկ ազգակից վէճից ցուցաւ դիւցազանց ,
 Օր վասն մեր դիմեաց յայս մեծ պատերազմ :
 Օրհնեալ է Հայկ , օրհնեալ որդիքն աննըկուն .
 Հայկ պարակից երկնաբնակաց վէճ դասուն » :